

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Pogány József
 Cím: Csataképek kiállítása

Forrás: Népszava

Bp.

(Hely)

1916 I. 7.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

708

Hely

Nemzeti Szalon

Idő

"1916"

Személy

Helyszám

Csataképek kiállítása.

*

Háboru és művészet minden időkben szoros történelmi kapcsolatban állottak egymással. A nagy époszok és tragédiák legelső témája a népek nagy végzete: a háboru volt. Homeros Iliásza, Aischylos Perzsaí a háborut, a vere-séget, a győzelmet éneklik. Az Odyssea és az Oresteia a hosszú évek harcából visszatérő har-cosok szövevényes és tragikus viszontlátását mondja el. Dürer apokaliptikus lovasai, Dela-croix izzó csataképei, Goya és Werescsagin ret-tenetét és borzalmat színbe és vonalba formáló művei a háboru roppant eseményeiből szület-tek. A mai háboru, amely minden eddigieknél nagyobb, mélyebb hatású és rettentőbb bor-zalmu, még nem jutott el odáig, hogy a nagy művészet témája lehessen. Még annyira minden idegszálunkkal, minden életünkkel és vagy-onunkkal benne élünk a háboru forgatagában, hogy még nem is tudnók élvezni a háborut for-máló nagystilű művészet alkotásait. Ma a há-boruról szóló époszok és tragédiák formája még csak — a *haditudósítás*, ma még a háboru-nak szoborba és képbe való formálása még csak — *képiró riport*.

Ezzel az alapmegegondolással kell megnézni a sajtóhadiszállásnak a Nemzeti Szalonban megnyitott mükiallítását. Ennek a kiállításnak az a célja, hogy mennél többet rögzítsen meg a háboru képéből, mennél több adatot ragadjon ki a háboru formáiból. Ezt és nem többet, nem

is kevesebbet, tüzte maga elé a sajtóhadiszál-lás vezetősége, amikor festőművészek egész se-regét küldte ki a különböző harcetekre. Fon-tos és komoly cél ez. A mai nemzedéknek mul-hatlan kötelessége, hogy mennél pontosabban, mennél becsületesebben és mennél részleteseb-ben informálja a jövendő nemzedékeit arról, hogy mi volt és milyen volt a rettentő világ-háboru. Ez a kiállítás legelső sorban a művé-szi anyaggyűjtésnek a nagy célját szolgálja és ezt a célt igazán kitünően és kifogástalanul oldja meg. Klasszikus tisztasággal formulázza meg ezt a célt *Hoer* tábornok a kiállítás kata-lógusához írt előszavában: „Okvetlenül sike-rülni fog megtalálni az utat, amely a mai há-borut teljesen fölfogó ábrázoláshoz vezet, — ha nem is azonnal. Minden eredmény előtt munka halmazódik föl, különösen itt, ahol ar-ról van szó, hogy egy rettenetes erjú, teljesen új jelenség öntessék emberileg érthető for-mákba. Ehhez a munkához kell a fronton és a front mögött működő művészeknek, akik a valóság eleven benyomásait kapják, építőköve-ket hordaniok. Ebből a szempontból itélendő meg az az anyag, amelyet a es. és kir. sajtó-hadiszállás háborus képkiallítása mint az ed-digi munkálkodás javarészt gyűjtött egybe. Nem csupán a művészi forma dönt ezek fölött az értékek fölött. Legtöbbsnyire a harc téren ké-szültek ezek a munkák, a legsúlyosabb körülmények között, amikor a művész néha kényel-metlen fedezékbe szorulva, hidegtől, esőtől, széltől, legyektől és minden egyéb rossztól ki-nozva dolgozott. Ezért nem kell nagyon is szio-goru mértékkel mérni ezeknek a vázlatoknak egy részét. A magasabb célt tekintve, ennek itt nincs is fontossága. A földolog a meglátás mű-vészete, az írónnal vagy ecsettel való elbeszé-

lés művészete, úgy hogy még a mükedvelő is, aki csak tökéletlenül bírja azt, ami a művé-szetben céhszerű, értékeset szolgáltathat a jövő számára.“

A mai csataképfestés lényegében különbözik régebbi korok csataképművészetétől, mint ahogy a mai háboru lényegében különbözik minden előbbi korok háboruitól. A régi csata kicsiny térre összezsufolt nagy akció volt. A mai ütközet kilométerek százain folyik. A régi csatatér tele volt mozgalmas, élénk, színes tömegekkel, az új csatatér üres. És az új csata-tér a maga képére formálta az új csataképet is. Ma már alig van festő, aki azt a rég elavult és a valóságból kikopott jelenetet festi meg, ahogy a hadvezér egyetlen pillantással valami magaslat tetejéről átpillantja az egész csata-teret. A mai festő, mint Schattenstein Miklós, a kitünő osztrák művész, szobájában, valóságos, igazi munkája mellett ábrázolja a hadvezért. A magyar Vadász Miklós sokszor megdöbbsentő hűségü portréi minden hősi póz nélkül, a ma-guk szervezői és sokszor tudósi arcélével vetítik papírra a nagynevü generálisokat. Lányi Dezső Pflanzler-Baltin-szobra valósággal megható becsületességgel mélyed el ennek a dolgozó arcnak minden vonásában, minden ráncában. De nemcsak a portrékből hiányzik minden hazug hősi póz, hanem magáról a csataterről is. A tarka színek tobzódása is le-tűnt a régimódi hadviseléssel együtt. Nem a vörös és az arany, hanem a csukaszürke és a földzöld az uralkodó szín. A háboru szürke-ségét, a föld, a köd párás szomorúságát igaz művészettel tolmácsolják Mednyánszky László szép képei. Nem a parádés harci paripák szere-

1915.

Közp. pelnek ezeken a festményeken és rajzokon, hanem a végtelen trénozlopok mindent tűrő lópáriái. Nem páncélos lovagok párviadalai jelennek meg, hanem Goltz pedánsan pontos rajzaiban a 30.5-es mozsarak találatának irtó-zatos hatása. Nem volt még soha háboru, amelyben annyi ember halt volna meg, mint ebben és ime mégis a művészek úgy érzik, hogy nem annyira a meghalással, mint inkább a háboruban való furcsa, nomád élés rajzával adják igazi képmását a háborunak. Nem annyira a roham és az eleven svarmlénia a mai csataképfestők tárgya, hanem — mint Hesshammer Lajos kapitány igazán hangulatos és komoly törekvésű rajzaiban, akvarelljeiben és rézkarcaiban — a frissen támadt temetők, a szétrombolt sirhalmok, a fölégetett falvak, a mélyre ásott lövészárkok. A föllobogózott Lemberget, bukovinai sebesültek szállítását, orosz foglyok csoportját, trén menetelését, galíciai menekülők futását adják Vaszary János festményei, amelyek talán a legtöbb erőt és a legtöbb művészi maradandóságot jelentik a jövő fejlődése számára.

Ahogy végigsiklik az ember tekintete ezen a 800 képen, rajzon és szobron, ezeken a halálba menetelő katonákon és rongyoltan visszatérő sebesülteken, ezeken a végtelen orosz fogolykigyókon és időtlen-idők óta kocogó trénozlopokon, ezeken a táborozó tűzéreken és a föllobogózott, győzelmet rikoltó lebergi utcákon: — lassan-lassan ecsetvonásról-ecsetvonásra, rajzról-rajzra, egyre több adattal elevenedik meg háboru képe. Örömmel és megbecsüléssel kell megállapítani, hogy a sajtóhadiszállás a legteljesebb mértékben elérte maga elé tűzött

nagy célját: a háborunak siető kézzel, gyors szemmel képbe irott és agyagba formált képmásadását.

Pogány József.